

Programmeringsmetodik DV1 Programkonstruktion 1

Moment 5 Mera om rekursion

Former av rekursion

- *enkel* rekursion – ett rekursivt anrop, argumenten (eg. varianten) minskar ett steg i taget.
- *fullständig* rekursion – argumenten (varianten) kan minska olika många steg i det rekursiva anropet.
- *multipl* rekursion – flera rekursiva anrop.
- *ömsesidig* rekursion – flera funktioner anropar varandra rekursivt.
- *kapslad* rekursion – rekursiva anrop i argumenten till andra rekursiva anrop.

Fakultetsfunktionen

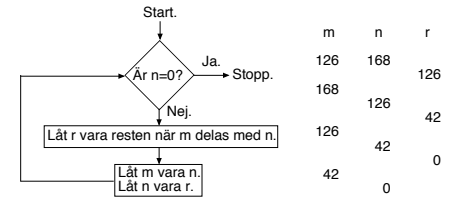
```
(* fact n
  Type: int->int
  Pre: n >= 0
  Post: n-fakultet (n!)
  Ex.: fact 4 = 24
       fact 6 = 720
       fact 12 = 479001600 *)
(* Variant: n *)
fun fact 0 = 1
  | fact n = n*fact(n-1)
```

fact växer fort – fact 13 ger overflow på institutionens maskiner.

Denna typ av rekursion när man har ett rekursivt anrop och varianten minskar ett steg i taget kallas *enkel rekursion*.

Största gemensamma delare (repris!)

Största gemensamma delaren (gcd) till 126 och 168

gcd i ML (repris!)

```
(* gcd(m,n)
  Type: int*int->int
  Pre: m,n>=0
  Post: Största gemensamma delaren till m och n
  Ex.: gcd(126,168) = 42 *)
(* Variant: n *)
fun gcd(m,0) = m
  | gcd(m,n) = gcd(n, m mod n)
```

Varianten kan minska olika mycket i varje steg – *fullständig* rekursion.

Tornen i Hanoi

Problem: Flytta alla skivor från A till C.

Regler: En skiva i taget får flyttas

Endast den översta skivan får flyttas.

En skiva får bara ligga ovanpå större skivor.

Uppgift: Skriv ett program för att beräkna hur flytningen skall gå till (givet ett visst antal brickor).

(Ett exempel på ett *planeringsproblem*)

Lösning av Hanoi-problemet

Vi skall flytta *n* brickor.

Antag att vi vet hur man skall flytta *n-1* brickor.

• Flytta *n-1* brickor från A till B (via C).

• Flytta den sista brickan från A till C.

• Flytta *n-1* brickor från B till C (via A).

Klart!!

När man löser delproblemen är det inte säkert att "till" eller "via"-pinnarna är tomma, men i så fall ligger det större brickor på dem.

Denna lösning ger direkt ett naturligt program i ML.

Observera att lösningen kräver *två* rekursiva anrop (*multipl rekursion*).

Hanoi-problemet i ML

```
(* hanoi(n,from,via,to)
  Type: int*string*string*string->string
  Pre: n>=0, from, via och to är olika strängar.
  Post: En sträng som beskriver hur man skall flytta n brickor i Hanoi-spelet från pinne from till pinne to med hjälp av pinne via.
  Ex.: hanoi(0,"A","B","C") = ""
       hanoi(1,"A","B","C") = "A->C "
       hanoi(2,"A","B","C") = "A->B A->C B->C " *)
(* Variant: n *)
fun hanoi(0,_,_,_) = ""
  | hanoi(n,from,via,to) =
    hanoi(n-1,from,to,via) ^
    from ^ "->" ^ to ^ " " ^
    hanoi(n-1,via,from,to)
```

Mönstermatchning

Problem:

Man vill se om en sträng passar mot ett tecken*mönster* (*matchar*).

I detta exempel är ett mönster en följd av tecken där

• ? betyder "godtyckligt tecken"

• * betyder "en följd av noll eller flera godtyckliga tecken".

Exempel:

"K*a", "K?ll? Ank?" och "Kalle*" matchar "Kalle Anka"

"K*k", "K?alle Anka" och "???" matchar *inte*.

Skriv en funktion som kan avgöra om ett mönster matchar strängen eller ej!

Problemuppdelning för matchning

Är mönstret tomt eller ej?

a) Ja – då måste strängen också vara tom.

b) Nej – dela upp mönstret i första tecken och resten

Välj alternativ beroende på första tecken

a) "?" – matcha resten av strängen med resten av mönstret.

b) "*" – matcha stjärnan (hur?!?)

c) Annat tecken – kolla att strängen börjar med det tecknet och matcha resten av strängen mot resten av mönstret.

Matcha stjärnan

Stjärnan matchar ett godtyckligt (inkl. 0) antal tecken. Ett mönster

som börjar med en stjärna matchar alltså en sträng om *resten* av

mönstret matchar strängen med *början* på godtycklig plats.

Man får prova i början av strängen och sedan prova ett tecken

framåt i taget (*sökning*).

T.ex. sträng: "abcd", mönster "*cd".

Matchar "abcd" mönstret "cd"? Nej.

Matchar "bcd" mönstret "cd"? Nej.

Matchar "cd" mönstret "cd"? Ja!

(Här matchade alltså stjärnan de två tecknen "ab".)

Problemuppdelning för matchning av stjärna

Har vi provat hela strängen?

a) Ja – Mönstret matchar inte

b) Nej. Matchar strängen vid given position resten av mönstret?

a) Ja. Klart.

b) Nej. Prova med nästa position.

Nu kan vi skriva kod direkt från problemuppdelningarna!

Vi får en huvudfunktion och en hjälpfunktion.

Funktionen match

```
(* match(s,pattern)
  Type: string*string->bool
  Pre: (ingen)
  Post: true om s matchar pattern, false annars.
  Ex: match("abc","a?c") = true
      match("abc","*c") = true
      match("abc","?c") = false *)
(* Variant: size pattern *)
fun match(s,*) = s == ""
  | match(s,pattern) =
    case String.sub(pattern,0) of
      # "*" =>
        matchStar(s,String.substring(pattern,1,
          size pattern-1),
          0)
      | # "?" => s << "" andalso
        match(String.substring(s,1,size s-1),
          String.substring(pattern,1,size pattern-1))
      | c => s <> "" andalso
        String.sub(s,0) = c andalso
        match(String.substring(s,1,size s-1),
          String.substring(pattern,1,size pattern-1))
```

Funktionen matchStar

```
(* matchStar(s,pattern,pos)
  Type: string*string*int->bool
  Pre: 0<=pos<=size s
  Post: sant om s - bortsett från pos (eller flera) tecken i början - matchar pattern, false annars.
  Ex: matchStar("abcd","cd",0) = true
      matchStar("abcd","cd",3) = false *)
(* Variant: size s - pos *)
and matchStar(s,pattern,pos) =
  pos <= size s andalso
  (match(String.substring(s,pos,size s-pos),
    pattern) orelse
   matchStar(s,pattern,pos+1))
```

Testning av match...

Exemplen tidigare ger "typiska fall".

Dessutom, för kodtäckning:

```
match("", "") = true
match("a", "") = false
match("abc", "*bc") = true
match("", "?bc") = false
match("abc", "?bc") = true
match("", "abc") = false
match("xbc", "abc") = false
match("abc", "abc") = true
matchStar("abc", "c", 3) = false
match("bc", "c") = false
matchStar("abc", "c", 1) = true
matchStar("abc", "c", 2) = true
```

Testning av match (forts.)...

Dessutom, för gränsfall...

```
match("", "*") = true
match("", "a") = false
match("a", "a") = true
match("a", "?") = true
match("a", "a?") = false
match("a", "a") = true
match("a", "ba") = false
match("ab", "**") = true
match("ab", "a*") = true
match("ab", "?") = false
match("ab", "?b") = true
match("ab", "?a") = false
match("ab", "a") = false
match("ab", "aa") = false
match("", "?") = false
match("a", "**") = true
match("a", "a") = true
match("a", "a*") = true
match("a", "a?") = false
match("a", "a") = true
match("a", "ba") = false
match("ab", "a*") = true
match("ab", "?") = false
match("ab", "?b") = true
match("ab", "?a") = false
match("ab", "a") = true
```

Ömsesidig rekursion

Använd rekursion för att visa om ett naturligt tal är udda eller jämnt.

```
(* even n
  Type: int->bool
  Pre: n>=0
  Post: true om n är jämnt, false annars.
  Ex: even 2 = true
      even 3 = false *)
fun even 0 = true
  | even n = odd (n-1);
(* odd n
  Type: int->bool
  Pre: n>=0
  Post: true om n är udda, false annars.
  Ex: odd 2 = false
      odd 3 = true *)
fun odd 0 = false
  | odd n = even (n-1);
```

PK1&PM1 HT-05 moment 5

Slida 17

Uppdaterad 2005-09-21

Ömsesidigt rekursion – problem

Programmet ovan fungerar inte direkt i ML – odd används (i even) innan den är definierad. Ömsesidigt rekursiva funktioner måste definieras *tillsammans* med hjälp av and-konstruktionen:

```
- fun even 0 = true
  | even n = odd (n-1)
  and odd 0 = false
  | odd n = even (n-1);
> val even = fn : int -> bool
  val odd = fn : int -> bool
- even 5;
> val it = false : bool
- even 4;
> val it = true : bool
```

Ömsesidigt rekursiva funktioner måste ha *gemensam* variant. I detta fall är n en variant.

PK1&PM1 HT-05 moment 5

Slida 18

Uppdaterad 2005-09-21

Kapslad rekursion – välgrundade ordningar

```
(* acker(n,m)
  Type: int*int->int
  Pre: n,m >= 0
  Post: Ackermanns funktion av n och m
  Ex: acker(2,2) = 7, acker(3,4) = 125
fun acker(0,m) = m+1
  | acker(n,0) = acker(n-1, 1)
  | acker(n,m) = acker(n-1, acker(n,m-1))
```

Ackermanns funktion terminerar, men det kan inte visas med vår variantteknik. Det går inte att förutse hur många anrop som behövs.

Titta på båda argumenten samtidigt! Under den *välgrundade ordningen* (n1,m1) < (n2,m2) *omm* (om och endast om) n1<n2 *eller* n1=n2 och m1>m2 så *minskar* argumenten i varje anrop – varje anrop är ”enklare” så till slut måste man nå basfallet.

PK1&PM1 HT-05 moment 5

Slida 19

Uppdaterad 2005-09-21

En gåta

Terminerar foo n för alla positiva heltal n?

```
(* foo n
  Type: int->int
  Pre: n>0 (?!?!?!)
  Post: 1
  Ex: foo 4 = 1
      foo 5 = 1 *)
fun foo 1 = 1
  | foo n = if n mod 2 = 0 then
            foo(n div 2)
          else
            foo(3*n+1)
foo 4? 4, 2, 1
foo 5? 5, 16, 8, 4, 2, 1
foo 13? 13, 40, 20, 10, 5, 16, 8, 4, 2, 1
```

Här finns inte ens någon välgrundad ordning (som man känner till)!

PK1&PM1 HT-05 moment 5

Slida 20

Uppdaterad 2005-09-21

Rekursion är inte alltid direkt tillämplig

Problem: Avgör om n är ett primtal!

```
(* prime n
  Type: int->bool
  Pre: n>0
  Post: true om n är ett primtal, false annars
  Ex: prime 4 = false
      prime 5 = true
*)
```

Problempuppdelning?? Kan man avgöra om n är ett primtal

...genom att veta om n-1 är ett primtal (enkel rekursion)?

...genom att veta att alla n' <n är primtal (fullständig rekursion)?

n är tydligen *inte rätt* variabel att göra rekursion över, men vad är rätt i så fall?

PK1&PM1 HT-05 moment 5

Slida 21

Uppdaterad 2005-09-21

Generalisering

Ibland kan man inte lösa ett problem direkt, utan man måste lösa ett *mera allmänt* problem först.

Problem: avgör om n inte är delbart med *något* tal från low till high.

```
nodivisors(n,low,high)
  Type: int*int*int->bool
  Pre: n>0, low>0, low<=high+1
  Post: true om n inte är delbart med något tal
        från low till high, false annars.
  Ex: nodivisors(4,2,3) = false
      nodivisors(5,2,4) = true
```

nodivisors kan skrivas med rekursion över t.ex. low.

n är ett primtal *omm* (om och endast om) n inte är delbart med något tal utom 1 och sig själv – alltså från 2 till n-1.

PK1&PM1 HT-05 moment 5

Slida 22

Uppdaterad 2005-09-21

Programmet för primtalsbestämning

```
(* nodivisors(n,low,high)
  Type: int*int*int->bool
  Pre: n>0, low>0, low<=high+1
  Post: true om n inte är delbart med något tal
        från low till high, false annars.
  Ex: nodivisors(4,2,3) = false
      nodivisors(5,2,4) = true *)
(* Variant: high-low+1 *)
fun nodivisors(n,low,high) =
  low > high orelse
  (n mod low) <> 0 andalso
  nodivisors(n,low+1,high)
```

```
(* prime n *)
fun prime n = nodivisors(n,2,n-1)
```

PK1&PM1 HT-05 moment 5

Slida 23

Uppdaterad 2005-09-21

Introduktion till komplexitet

Antalet beräkningssteg för rekursiva program varierar med indata. I princip krävs flera steg när indata är ”större”, men *hur många* fler?

Ex: sumUpTo n adderar heltal från 0 till n. Antalet steg är direkt proportionellt mot n – blir n dubbelt så stor blir antal beräkningssteg dubbelt så stort. (Tids)komplexitet: O(n). *Linjärt tid*.

Ex: hanoi(n,from,via,to) som löser Hanoi-spelet. För att beräkna hanoi för ett bestämt n, så måste hanoi anropas *två gånger* för n-1. En ökning av n med 1 ger alltså en *fördubbling* av antalet beräkningssteg. (Tids)komplexitet O(2ⁿ). *Exponentiell tid*.

Skriv inte program så att komplexiteten blir onödigt stor! Program med exponentiell tidskomplexitet är *oftast* praktiskt oanvändbara.

PK1&PM1 HT-05 moment 5

Slida 25

Uppdaterad 2005-09-21

Minneskomplexitet

Även minnesåtgången varierar i allmänhet med indata.

Ex: iterativ sumUpTo n har en minnesåtgång som är konstant (oberoende av n). Minneskomplexitet O(1). *Konstant minne*.

Ex: (icke svans-)rekursiv sumUpTo n har en minnesåtgång som är linjär (i n). Minneskomplexitet O(n). *Linjärt minne*.

Minneskomplexiteten kan aldrig bli större än tidskomplexiteten?

Varför?

PK1&PM1 HT-05 moment 5

Slida 26

Uppdaterad 2005-09-21

Exponentiering

Problem: Beräkna xⁿ, där x är ett flyttal och n ett naturligt tal.

```
(* expo(x,n)
  Type: real*int->real
  Pre: n>=0
  Post: x upphöjd till n
  Ex: expo(2.0,4) = 16.0
*)
(* Variant: size s - pos *)
fun expo(x,0) = 1.0
  | expo(x,n) = x*expo(x,n-1)
```

Komplexiteten är linjär – O(n).

PK1&PM1 HT-05 moment 5

Slida 27

Uppdaterad 2005-09-21

Val av algoritm påverkar komplexiteten

$x^n = x^{n \text{ div } 2} \cdot x^{n \text{ div } 2}$ om n är jämn
 $x^n = x^{n \text{ div } 2} \cdot x^{n \text{ div } 2} \cdot x$ om n är udda.

```
fun square x:real = x*x;
fun fastexpo(x,0) = 1.0
  | fastexpo(x,n) =
    square(fastexpo(x,n div 2)) *
    (if n mod 2 = 0 then 1.0 else x)
```

fastexpo har samma funktions-specifikation (bortsett från funktionsnamnet) och rekursionsvariant som expo har.

Vid varje rekursivt anrop blir n ungefär hälften så stor.

Om antalet anrop blir i, så var från början $n \approx 2^i$, alltså $i \approx \log_2 n$

Komplexiteten är *logaritmisk* – O(log n).

PK1&PM1 HT-05 moment 5

Slida 28

Uppdaterad 2005-09-21

Lokala deklARATIONER

Man kan låta deklARATIONER gälla endast inuti ett uttryck.

```
let
  deklARATIONER...
in
  uttryck
end
```

är självt ett uttryck där räckvidden för de angivna deklARATIONERNA endast går till slutet av let-uttrycket.

```
let
  val x = 3
  val y = 2
in
  x+y
end
```

...beräknas till 5. Definitionerna av x och y är *lokala* i let-uttrycket.

PK1&PM1 HT-05 moment 5

Slida 29

Uppdaterad 2005-09-21

En användning av lokala deklARATIONER

```
fun fastexpo(x,0) = 1.0
  | fastexpo(x,n) =
    square(fastexpo(x, n div 2)) *
    (if n mod 2 = 0 then 1.0 else x)
```

Hjälpfunktionen square kan ersättas av en lokal val-deklARATION som sparar värdet av det rekursiva anropet.

```
fun fastexpo(x,0) = 1.0
  | fastexpo(x,n) =
    let
      val xn2 = fastexpo(x, n div 2)
    in
      xn2 * xn2 *
      (if n mod 2 = 0 then 1.0 else x)
    end
```

* fastexpo(x, n div 2) räknas bara ut en gång fast dess värde används två gånger.

PK1&PM1 HT-05 moment 5

Slida 30

Uppdaterad 2005-09-21

Minns ni countChar2

```
(* countCharAux2(s,c,pos)
  Type: string*char*int->int
  Pre: 0<pos<=size s
  Post: Antalet förekomster av c i s fr.o.m. position pos.
  Ex.: countCharAux2("Hej, du glade",#"d",7)=1
       countCharAux2("Hej, du glade",#"d",3)=2 *)
(* Variant: size s - pos *)
fun countCharAux2(s,c,pos) =
  if pos >= size s then
    0
  else if String.sub(s,pos)=c then
    countCharAux2(s,c,pos+1)+1
  else
    countCharAux2(s,c,pos+1);
(* countChar2(s,c)
  Type: string*char->int
  Pre: (ingen)
  Post: Antalet förekomster av c i s
  Ex.: countChar2("Hej, du glade",#"d")=2
       countChar2("Hej, du glade",#"q")=0 *)
fun countChar2(s,c) = countCharAux2(s,c,0);
```

PK1&PM1 HT-05 moment 5

Slida 31

Uppdaterad 2005-09-21

En annan användning av lokala deklARATIONER

```
fun countChar2(s,c) =
  let
    val ss = size s;
    (* countCharAux2(s,c,pos) ..... *)
    fun countCharAux2(pos) =
      if pos >= ss then
        0
      else if String.sub(s,pos)=c then
        countCharAux2(pos+1)+1
      else
        countCharAux2(pos+1)
  in
    countCharAux2(0)
  end
```

* size s räknas bara ut en gång.

* countCharAux2 kan inte användas utanför countChar2

* s, c och ss behöver inte ges som argument till countCharAux2 (de är fria i countCharAux2).

PK1&PM1 HT-05 moment 5

Slida 32

Uppdaterad 2005-09-21

Matchning i deklarerationer

I en val-deklaration är identifierarnamnet *egentligen* ett mönster!

```
- val (x,y) = (1,2);  
> val x = 1 : int  
   val y = 2 : int
```

I detta fall *måste* uttrycket matcha mönstret, annars exekveringsfel!

I en lokal deklareration kan matchning användas för att ta fram

delarna av ett sammansatt funktionsvärde:

```
fun gcdSimp(x,y) =  
  let  
    val (p,q) = gcd(x,y);  
    val gcdpq = gcd(p,q)  
  in  
    (p div gcdpq, q div gcdpq)  
  end
```

(gcd var en exempelfunktion som adderade rationella tal.)

Funktionsdefinitioner är syntaktiskt socker!

Funktionsdefinitioner är funktionsabstraktion+definitionsabstraktion.

Detta kan man göra tydligt genom att göra funktionsabstraktionen med `fn` och definitionsabstraktionen med `val`!

```
val rec addUpTo = fn 0 => 0  
                  | n => addUpTo(n-1)+n;
```

Detta är precis detsamma som:

```
fun addUpTo 0 = 0  
  | addUpTo n = addUpTo(n-1)+n;
```

nyckelordet `rec` tillåter att man använder det bundna namnet

(`addUpTo`) i sin egen definition – normalt är det inte tillåtet eftersom

namn måste bindas innan de används.

(Även nyckelordet `rec` är syntaktiskt socker, men att visa hur man

kan ersätta det med annan ML-kod är mycket komplicerat.)

Lokala deklarerationer är syntaktiskt socker!

```
let  
  val v1 = uttryck1  
  val v2 = uttryck2  
in  
  uttryck  
end
```

Är *exakt samma sak* som

```
(fn v1 => (fn v2 => uttryck) uttryck2) uttryck1
```